

99 . Tihău | Comuna: Surduc | Județ: Sălaj | Punct: Cetate (Castru) | Anul: 1997

Anul: 1997

Cod RAN: 142836.02

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca romană timpurie

Tipuri sit: structură de cult/religioasă

Categorii sit: Apărare (construcții defensive)

Autori: Coriolan Horațiu Oprean

Instituții: Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca

Raport

Castrul de la Tihău (comuna Surduc, jud. Sălaj) se află pe platoul "Cetate" din stânga Someșului, înaintea vărsării Almașului. De pe platou există o excelentă vizibilitate spre valea Someșului, fiind un punct strategic de mare însemnătate pe frontiera nordică a provinciei.

În campania arheologică din vara lui 1997 a fost executată o secțiune peste elementele de fortificație, ce a fost vizitată de către participanții la cel de-al XVII-lea Congres Internațional al Frontierelor Romane, Zalău, septembrie 1997.

În această conjunctură săpătură s-a bucurat de sprijinul deosebit al domnului Profesor Nicolae Gudea, președintele congresului, al domnului prefect de Sălaj, Gheorghe Tamba, al Consiliului Județean Sălaj, al Comandamentului garnizoanei Zalău și al domnului primar al comunei Surduc - Ion Vagner. Tuturor le adresăm încă o dată, calde mulțumiri, fiind convinși că și în anii de după acest congres castrul de la Tihău va trezi același interes autorităților locale și județene.

Secțiunea I a fost trasată pe latura sudică a castrului, între colțul sud - estic și presupusa poartă, în apropierea acesteia. A avut lungimea de 20 m și lățimea de 1,50 m. Cum vechile sondaje din 1958 nu lămuriseră suficient problema etapelor cronologice ale fortificației, iar pe latura de sud nu se executase nici o secțiune peste toate elementele sistemului defensiv -- am inclus elucidarea acestei probleme importante din istoria castrului printre obiectivele noilor săpături în castrul de la Tihău.

În ceea ce privește elementele de fortificație și etapele lor cronologice am stabilit pe baza stratigrafiei (fig. 1) următoarea situație valabilă pentru latura de sud. Valul de pământ are o lățime de 6,40 m la vază și s-a păstrat pe o înălțime de 0,90 m de la humusul antic. Este compus din lut galben - verzui (5) gras, foarte compact. Sporadic se văd în secțiune dungi orizontale de pământ negru, gras, cu grosimea între 0,05 și 0,10 m, reprezentând, probabil, caespites (8). În partea anterioară a agger-ului am identificat groapa de scoatere a fostului zid de incintă (3). Zidul a fost scos până la temelie. Groapa de scoatere are o deschidere de circa 1,30 m, având marginile drepte. Judecând după temelie, zidul trebuie să fi avut circa 1,20m lățime. Groapa era umplută cu moloz, bucăți neuniforme de piatră de calcar de carieră, fragmente de mortar și pământ cenușiu, afânat. Rezultă că zidul fusese lucrat în opus incertum. Temelia zidului era alcătuită din bolovani de râu de dimensiune mijlocie, legați în pământ. Ea avea lățimea de circa 1,20 m. Temelia începea la circa 0,50 m sub nivelul humusului antic, coborând până la 1 m în lutul steril (1). Datorită faptului că humusul antic (8) este cu peste 0,40 m deasupra nivelului temeliei, s-ar putea ca ea să nu fie intactă, partea ei superioară fiind atinsă de fundul gropii de scoatere (3) a zidului propriu zis. În această situație, ar fi vorba despre o temelie foarte adâncă de circa 1 m și ar fi mai firesc ca și agger-ul să fi fost înălțat simultan cu zidul. Altfel, este greu de înțeles cum s-a putut săpa ulterior atât de adânc groapa pentru temelia zidului. Dincolo de fața exterioară a zidului de incintă ar fi putut exista o bermă (m. 10,50 - 11,50) îngustă. Până la începutul escarpei șanțului de apărare este circa 1 m. Din pricina a doua groapă modernă (3) a făcut imposibilă orice observație privind berma.

Șanțul de apărare are o deschidere de circa 7,40 m, având fundul în formă de "V". Cele două escarpe au aceeași înclinație, panta lor fiind destul de puțin abruptă. Fundul șanțului se afla la circa 2,30 m adâncime, față de humusul antic. Stratigrafia umpluturii șanțului este deosebit de semnificativă, fiind mai complexă deasupra escarpei interne. Primul strat, ce coboară până în fundul șanțului, gros între 0,15 - 0,20 m era compus din pământ gălbui, afânat, cu pigmenti albi de mortar și fragmente mărunte de cărămidă (12). El provine, probabil, din procesul de erodare a zidului și a tencuielii, în ultima epocă a funcționării sale. Deasupra acestui strat urmează altele, ce s-au constituit într-o perioadă de după abandonarea castrului. Primul este un strat masiv de dărâmtură (2), gros între 0,40 - 0,60 m. Este compus din moloz, blocuri de piatră de calcar de mari dimensiuni, bucăți de mortar, pietre de carieră de dimensiuni mici și mijlocii, fragmente de țigle și cărămizi. Blocurile de piatră au căzut până în fundul șanțului. Deasupra lor pământul este puternic pigmentat cu fragmente mărunte de cărămidă, scurse, probabil, pe panta șanțului, în timp. După ce procesul de dărâmare a zidului a încetat, deasupra dărâmăturii s-a depus un strat gros de circa 0,30 - 0,40 m de pământ, relativ curat, de culoare cenușie - negricioasă (10) care a albiat considerabil conturul fostului șanț. Procesul de umplere definitivă s-a încheiat prin depunerea unui strat de culoare cenușie - gălbuie, cu pietre mici și bucăți de cărămidă (9), având grosimea maximă, deasupra fundului șanțului de circa 1,10 m. Deasupra se așterne humusul modern (1), gros de 0,15 - 0,20 m, de culoare cenușiu - gălbuie.

Rezultă că șanțul a fost utilizat în etapa în care castrul era apărat de un zid de piatră.

Deși secțiunea n-a mai putut fi prelungită, existența unui al doilea șanț de apărare este puțin probabilă.

Toate elementele sistemului defensiv identificate pe latura de sud în secțiunea T1 sunt foarte apropiate de cele surprinse în secțiunea S I săpată în 1958 -- Idem, op. cit., p. 80-83, fig. 4. --, pe latura opusă, nordică. O noutate este via sagularis. Deși în raportul săpăturilor din 1958 se afirmă că via sagularis a fost identificată și pe latura de nord, este evident că S1 (1958) n-a fost suficient de lungă înspre interior, și nici n-a fost adâncită până în steril în acest capăt, pentru a fi putut identifica via sagularis. Pe latura de sud, via sagularis era o lentilă de pietriș, groasă de circa 0,10 m și lată de 1,60 m (m 0 - 1,60). Pietrișul era așezat direct pe lutul steril, sub nivelul humusului antic, la baza pantei interioare a agger-ului. Curios, pentru amenajarea ei s-a săpat în humus și în steril circa 0,30 m.

Situația stratigrafică de deasupra pantei interne a agger-ului este foarte complexă și interesantă. Peste via sagularis și parțial peste panta valului a fost așezat un strat de amenajare, alcătuit din lut gălbui, destul de curat (7), gros între 0,20 - 0,40 m. La partea superioară, există câteva pietre de râu, prea sporadice pentru a putea să apreciem dacă este o a doua via sagularis, deși prezența ei în această poziție ar fi firească. În secțiunea S I (1958) acești bolovani de râu par mai compacti și ei au fost considerați drept via sagularis -- Idem, op. cit., p. 83, fig. 4. --.

Urmează în stratigrafia porțiunii în discuție un nou strat de pământ gri, amestecat cu lut, cu pietre, fragmente de cărămidă și urme slabe de arsură (6), gros între 0,20 - 0,60 m, care este un strat de depunere, rezultat în urma folosirii. El conține și puține fragmente ceramice. La un moment dat, deasupra pantei interne a agger-ului și deasupra viei sagularis a fost ridicată o clădire. Noi am surprins zidul ei interior, așezat deasupra fostei pante interne a valului. Zidul a fost scos. Groapa de scoatere (3) are deschidere de 0,75 m și este umplută cu moloz și pietre mărunte de carieră. Temelia s-a menținut intactă. Ea are aceeași lățime de 0,75 m și coboară circa 0,40 m, străpungând stratul de depunere descris anterior și o parte din stratul și mai vechi de amenajare al presupusei faze II a viei sagularis. Este executată în aceeași manieră ca și temelia zidului castrului, fiind compusă din bolovani mici de râu, prinși cu pământ. Acest lucru arată că este un zid construit în epoca romană. Lățimea sa inițială trebuie să fi fost de circa 0,60 m. Nivelul de călcare corespunzător acestui zid este foarte sus, la 0,60 m de la humusul actual. El poate fi urmărit pe circa 2 m spre culmea agger-ului și continuă circa 2,60 m spre interiorul castrului unde intră în zona nesăpată. Pe nivel sunt urme de arsură de lemn. Deasupra sa este un strat de depunere și folosire (4) gros de 0,20 - 0,30 m compus din pământ negru afânat, cu material arheologic. Ultimul strat, până la glie este un strat de dărâmtură (2), gros între 0,20 și 0,50 m cu mortar, pietre de carieră mari și țigle.

Existența zidului, a stratului de folosire cu material arheologic ce pornește de la partea superioară a temeliei și a dărâmăturii, ne face să avem certitudinea că am identificat o clădire cu ziduri de piatră.

Poziția topografică în castru a acestei clădiri este neobișnuită. Ea ocupă panta interioară a agger-ului și

via sagularis. Era situată în imediata apropiere a uneia dintre porți. Adăugând și detaliile de stratigrafie verticală descrise este evident o construcție târzie, din ultimele decenii de existență a castrului. Clădiri similare, așezate în același loc și în aceeași poziție au fost identificate și la castele de la Bologa, fără a fi dezvelite, doar secționate. Unul dintre obiectivele principale ale viitoarelor săpături în castrul de la Tihău va fi dezvelirea acestei clădiri, pentru a-i determina funcționalitatea și datarea.

În concluzie, în privința identificării arheologice a fazei de pământ a castrului, nici rezultatele secțiunii T1 nu sunt concludente. Lipsa unui șanț al fazei de pământ, dezafectat ulterior, frecvent descoperit în castele din Dacia Porolissensis este principalul impediment în identificarea clară a acestei faze a fortificației. Deocamdată rezultatele de pe latura de sud confirmă pe cele obținute cu 40 de ani în urmă pe latura de nord, ceea ce întărește părerea că acest castru a fost construit de la început în piatră, fără o fază inițială de pământ -- D. Protase, op. cit., p. 83, 96-97. --. O concluzie definitivă va putea fi însă avansată abia după alte verificări și după investigarea elementelor de fortificație de pe toate cele patru laturi

Informații suplimentare online

[Raportul 571 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
